

Olsztyn, dn. 15.06.2024 r.

Prof. dr hab. Arkadiusz Żukowski
Pracownia Międzynarodowych Stosunków Politycznych
i Bezpieczeństwa Międzynarodowego
Instytut Nauk Politycznych
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
w Olsztynie

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr. Łukasza Robaka pt. „Polityka stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ wobec wybranych państw Afryki w okresie pozimnowojennym”, Instytut Nauk Politycznych, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Katowice 2024, ss. 533 (promotor: dr hab. prof. UŚ Tomasz Kubin)

Recenzowana rozprawa należy do nielicznych prac naukowych na stopień czy tytuł, z zakresu problematyki afrykańskiej. Dotyczy ona istotnych poznawczo zagadnień ogniskujących się na polityce najważniejszych państwowych aktorów stosunków międzynarodowych, jakim są stali członkowie Rady Bezpieczeństwa ONZ, wobec wybranych państw Afryki. Stanowi ważne i nieproste wyzwanie badawcze.

* * *

Tytuł rozprawy ukazuje problem badawczy, a treść rozprawy ściśle koresponduje z jej tytułem.

W rozprawie przyjęto ambitny cel badawczy, którym było wieloaspektowe zbadanie polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Francji, Rosji i Chin wobec Egiptu, Algierii, Demokratycznej Republiki Konga oraz Republiki Południowej Afryki, która ma udzielić odpowiedzi na pytanie: czy obecność stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ w Afryce w wielu obszarach prowadzi do współpracy, czy rywalizacji między nimi samymi? Cel ten z dużym powodzeniem został realizowany przede wszystkim poprzez badania współczesnych relacji politycznych, gospodarczych i militarnych stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ z wyżej wymienionymi państwami Afryki.

Sformułowano trzy ważne pytania badawcze, na które starano się znaleźć odpowiedź:

1. Jakie znaczenie mają wybrane państwa afrykańskie w polityce stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ w okresie pozimnowojennym?

2. Czy w wybranych państwach afrykańskich proces zmian w ustroju politycznym i gospodarczym państw prowadzi do zbliżenia do standardów zachodnich, czy obserwuje się stagnację, czy wręcz dochodzi do oddalania się od zachodniego modelu polityczno-gospodarczego?

3. Czy w Afryce widoczna jest rywalizacja pomiędzy Zachodem a Rosją i Chinami?

Poza tym postawiono sześć hipotez badawczych o różnym poziomie ogólności i sprawdzalności:

1. Wybrane państwa afrykańskie odgrywają znaczącą rolę na płaszczyznach politycznej, gospodarczej i militarnej w polityce stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ.

2. Egipt, Algieria, DRK i RPA stanowią dla stałych członków RB ONZ jedynie zaplecze surowcowe dla ich gospodarek.

3. Współpraca stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ z wybranymi państwami kontynentu afrykańskiego przyczynia się do wyższego poziomu poszanowania zasad demokracji, praw człowieka, stabilności politycznej, praworządności, wolności gospodarczej, zasad konkurencyjności, wolności inwestycyjnej i walki z korupcją.

4. Wybrane państwa Afryki zdecydowanie częściej wybierają współpracę z Rosją i Chinami, gdyż ta właśnie droga wydaje się im atrakcyjniejsza od tej proponowanej przez mocarstwa Zachodu.

5. Coraz silniejsze zaangażowanie stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ w Afryce w obszarze politycznym, gospodarczym i militarnym prowadzi do rywalizacji pomiędzy nimi.

6. W wyniku słabnącej roli Zachodu w świecie dominującą rolę w Afryce zaczynają odgrywać Rosja i Chiny.

Wybór do analizy dwóch państw z obszaru Afryki Północnej – Egipt (Arabska Republika Egiptu) i Algieria (Algierska Republika Ludowo-Demokratyczna) oraz dwóch z obszaru Afryki Subsaharyjskiej – Demokratyczna Republika Konga (DRK) i Republika Południowej Afryki (RPA) został merytorycznie uzasadniony i należy uznać za właściwy.

Cezury czasowe rozprawy zostały określone w jej tytule - skupienie się na okresie pozimnowojennym. Słusznie sięgnięto do okresów wcześniejszych dotyczących kolonializmu

w Afryce i uzyskiwania przez tamtejsze kolonie niepodległości, a także czasów „zimnej wojny”.

W rozprawie kompetentnie zarysowano stań badań nad tytułową problematyką rozprawy, zdecydowanie koncentrując się na krajowych badaczach. Należy zgodzić się ze stwierdzeniem Autora, że w Polsce brakuje całościowego opracowania naukowego podejmującego temat polityki zagranicznej stałych członków RB ONZ wobec wybranych państw Afryki (Egiptu, Algierii, Demokratycznej Republiki Konga i Południowej Afryki).

W odniesieniu do metodologii badań przyjęto tradycyjne podejście, ale w dość niekonwencjonalnej formie (synteza historyczna, synteza treści, synteza decyzyjności oraz metoda porównawcza).

Strukturę rozprawy należy ocenić jako przemyślaną i stanowiącą logiczną całość. W jej skład wchodzi: Wstęp, siedem problemowych Rozdziałów, Zakończenie i Bibliografia.

Wstęp rozprawy (19 stron) ma poprawną konstrukcję zawierającą wszystkie najważniejsze elementy. W sposób obszerny, a przy tym interesujący dokonano wprowadzenia w problematykę rozprawy (poprzez pryzmat ogólnych założeń polityki zagranicznej stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ wobec Afryki); uzasadniono dobór do analizy wybranych państw afrykańskich; precyzyjnie określono przedmiot i cele badań, sformułowano pytania i hipotezy badawcze; dokonano przeglądu krajowej literatury przedmiotu; przedstawiono podstawy metodologiczne; scharakteryzowano poszczególne rozdziały z podkreśleniem i uzasadnieniem istotnych kwestii mających znaczenie dla rozwiązania problemu badawczego; na koniec przedstawiono wykaz najważniejszych opracowań w języku polskim i angielskim dotyczących zagadnień ogólnych i szczegółowych związanych z tytułową problematyką.

Dwa pierwsze rozdziały mają charakter wprowadzający i są koniecznym zabiegiem w rozwiązaniu tytułowej problematyki. Natomiast pozostałe cztery rozdziały dotyczą konkretnych przejawów polityki stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ wobec wybranych państw Afryki, tj. Egiptu, Algierii, Demokratycznej Republiki Konga i Południowej Afryki. Ostatni rozdział zaś stanowi rodzaj podsumowania skutków zaangażowania stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ w Afryce.

Uzasadnionym merytorycznie było przedstawienie i interpretacja mocarstwa i mocarstwowości w Rozdziale I poprzez aspekty teoretyczne, a zwłaszcza definicyjne oraz typologię (m.in. według teorii zmiany siły). Dokonano wszechstronnej analizy pozycji mocarstw w ujęciu historycznym (kontekst porządku międzynarodowego: system westfalski, wiedeński i wersalski) i ich ewolucji we współczesnym świecie (słabnąca pozycja Stanów

Zjednoczonych) oraz uwypuklono podstawowe komponenty współczesnej mocarstwowości. Celnie wskazano na różne formy przejawiania się mocarstwowości. W kontekście mocarstwowości koniecznym było zaakcentowanie stałego członkostwa w Radzie Bezpieczeństwa ONZ jako jego atrybutu. Taka perspektywa badawcza w dużej mierze eksplikuje konstrukcję problemu badawczego niniejszej rozprawy. W zakończeniu tego rozdziału cennym zabiegiem było ukazanie (w formie zestawień statystycznych) oraz ocena postrzegania mocarstw - stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ na kontynencie afrykańskim. W rozdziale tym Autor wykazał się znajomością teorii z zakresu mocarstw, mocarstwowości i potęgi państw.

W Rozdziale II pt. „Rys historyczny Afryki od XV do XXI wieku” syntetycznie nakreślono dzieje tego kontynentu, skupiając się w pierwszej jego części na okresie kolonializmu oraz jego rozpadu. Słusznie sięgnięto także do czasów przedkolonialnych, a także właściwie zdefiniowano pojęcie kolonializmu. Podobna opinia dotyczy periodyzacji etapów kolonializmu (pierwszy etap kolonializmu: XV – XVIII wiek; drugi etap kolonializmu: XIX – XX wiek) oraz faz powstawania niepodległych państw (pierwsza faza – lat 50. XX wieku; druga faza – lata 60. XX wieku i trzecia faza – lata 70. i 80. XX wieku). Celnie wskazano na przyczyny procesów dekolonizacyjnych. Rzeczowo omówiono wybrane przypadki „wybicia się” dawnych kolonii na niepodległość. Pożądanym zabiegiem było kompetentne przedstawienie ewolucji afrykańskiego systemu międzynarodowego w okresie pozimnowojennym.

Rozdział III pt. „Polityka stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ wobec Egiptu” rozpoczyna analizy tych członków dotyczące wybranych państw afrykańskich w latach 1989/1990-2022. Zaangażowanie polityczne, gospodarcze i militarne Stanów Zjednoczonych wobec Egiptu po 1989 roku dogłębnie scharakteryzowano poprzez działania kolejnych prezydentów (George’a H.W. Busha, Billa Clintona, George’a W. Busha, Baracka Obamę, Donalda Trumpa i Joe Bidena). Podobną opinię należy sformułować w stosunku do relacji brytyjsko-egipskich (omówienie współpracy politycznej, gospodarczej, militarnej, bezpieczeństwa i obronności oraz edukacji); francusko-egipskich stosunków dwustronnych w zakresie politycznym i gospodarczym (przy braku oddzielnego omówienia kwestii współpracy wojskowej); stosunków Rosji z Egiptem (współpraca na polu politycznym i gospodarczym oraz w kwestiach bliskowschodnich i dotyczących Afryki Północnej); stosunkowo nowych relacji między Chińską Republiką Ludową i Egiptem (utrzymywanie przyjaznych relacji politycznych oraz budowanie wzajemnej współpracy gospodarczej, w tym m.in. Forum Współpracy Chiny - Afryka).

Pozytywem w tym rozdziale, jak i w następnych, była syntetyczna charakterystyka analizowanego państwa afrykańskiego, a także ocena stanu wzajemnych stosunków oraz uwypuklenie ich specyfiki (zarówno w kontekście różnych okresów jak i sfer współpracy).

Rozdział IV dotyczył współpracy politycznej, gospodarczej i militarnej stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ z Algierią. Podobnie jak w poprzednim rozdziale oraz w następnych dwóch rozdziałach analiza problemu została przeprowadzona według ustalonej kolejności i nie budzi wątpliwości: polityka Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii (Zjednoczonego Królestwa), Francji, Rosji i Chin (Chińskiej Republiki Ludowej) wobec Algierii.

Stosunki amerykańsko-algierskie badane są z perspektywy strategicznego położenie Algierii dla Stanów Zjednoczonych oraz rozwoju współpracy gospodarczej. Uwzględniono też formy współpracy wojskowej związane z walką z terroryzmem. Z kolei, relacje brytyjsko-algierskie słusznie z uwagi na ich ograniczony zasięg potraktowano syntetycznie (głównie inwestycje w wydobycie gazu i ropy naftowej). Natomiast francuskie zaangażowanie w Algierii badano poprzez pryzmat trudnej historii (dawna kolonia) oraz współczesnych form rozwijania obustronnych relacji politycznych i gospodarczych. Ze znanstwem ujęto też rozwijające się ostatnio relacje Rosji z Algierią (współpraca gospodarcza i wojskowa). W polityce zagranicznej Chin wobec Algierii sięgnięto do geozy wspólnych stosunków oraz znaczenia Algierii w tej polityce, a także zaakcentowano partnerstwo gospodarcze Chin i Algierii (projekty rozwojowe).

W Rozdziale V celnie zdiagnozowano główne przejawy zaangażowania się Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Francji, Rosji i Chin w Demokratycznej Republice Konga. Uwypuklono początki kształtowania się obustronnych relacji oraz poziom współpracy politycznej i gospodarczej. W przypadku: Stanów Zjednoczonych podkreślono pomoc dla Demokratycznej Republiki Konga w utrzymaniu stabilizacji i bezpieczeństwa w państwie (w tym pomoc humanitarna); Wielkiej Brytanii - rolę projektów humanitarnych i rozwojowych; Francji - ważne miejsce edukacji ochrony zdrowia i środowiska; Rosji - ograniczonej wymiany handlowej, a w kontekście Chin - ekspansji w sektorze górnictwa i pomocy w reformie tamtejszych sił zbrojnych.

W Rozdziale VI pt. „Relacje stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ z Republiką Południowej Afryki” właściwym zabiegiem było na początku odniesienie się do stosunków dwustronnych podczas funkcjonowania systemu apartheidu w RPA. Ze znanstwem nakreślono rozwój kontaktów politycznych, ekonomicznych i militarnych z tym państwem po 1994 roku, z naciskiem na rozwój współpracy gospodarczej. Ważnym

dopełnieniem tego rozdziału jest analiza udziału RPA w grupie G20 oraz uczestnictwo RPA w grupie państw BRICS (mające szczególne znaczenie w relacjach z Rosją i Chinami).

Rozdział VII pt. „Implikacje zaangażowania stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ w Afryce” stanowi kłamerę wcześniejszych rozważań i dotyczy całego kontynentu afrykańskiego. Właściwie ukazano najważniejsze zagrożenia i wyzwania dla Afryki wynikające z bezpośredniego i pośredniego zaangażowania mocarstw i ich rywalizacji (m.in. destabilizacja, sprzedaż broni, niszczenie lokalnego przemysłu i pozyskiwanie dostępu do afrykańskich zasobów). Podkreślono też zróżnicowane postawy stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ wobec kwestii praw człowieka w Afryce. Słusznie przeanalizowano też obecność innych aktorów stosunków międzynarodowych w Afryce i ich walki o wpływy tam (Unia Europejska, Indie i Japonia). Pozytywem było także uwzględnienie współczesnej pozycji geopolitycznej Afryki w kontekście globalnej rywalizacji stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ, a zwłaszcza Stanów Zjednoczonych i Chin. Innym ważnym problemem podniesionym w tym rozdziale było nakreślenie dylematu państw afrykańskich czy współpracować z Zachodem czy Rosją i Chinami (na przykładzie wybranych państw: Egiptu, Algierii, DRK i RPA).

Swoistym podsumowaniem rozprawy jest jej obszerne Zakończenie (26 stron). W sposób syntetyczny dokonano rzeczowych konkluzji, nie odwołując się bezpośrednio do sformułowanych pytań badawczych oraz postawionych hipotez badawczych.

Bibliografia jest różnorodna i ukazuje ogrom pracy kwerendalnej wykonanej przez Autora. Dzieli się ona na następujące części: Publikacje zwarte (278 pozycji), Artykuły w pracach zbiorowych (70), Artykuły w czasopismach specjalistycznych (70), Artykuły prasowe (3), Źródła internetowe (498). Publikacje zwarte i artykuły są w języku polskim i języku angielskim. Natomiast większość źródeł internetowych jest w j. angielskim, a pozostałe w języku polski, a nieliczne w języku francuskim. Zawartość Bibliografii należy uznać za pozytyw rozprawy.

* * *

Merytoryczną treść rozprawy należy ocenić pozytywnie. Pozytywnie prezentuje się też strona formalna rozprawy. Wysoka ocena dotyczy w zasadzie każdego jej elementu. Liczba przypisów (1611) jest imponująca.

Walorem rozprawy jest także bogaty materiał ikonograficzno-statystyczny w formie licznych map i tabel.

Autor z dużym powodzeniem starał się zachować obiektywizm badawczy.

* * *

Nieliczne uwagi, a bardziej sugestie odnoszą się zarówno do strony merytorycznej jak i formalnej rozprawy.

Sugerowałbym doprecyzować tytuł Rozdziału II z „Rys historyczny Afryki od XV do XXI wieku” i zmienić na „Rys historyczny Afryki od XV do początków XXI wieku”, gdyż rozpoczęła się dopiero trzecia dekada tego stulecia. Ponadto w rozdziale tym ujęto także dzieje Afryki w okresie przedkolonialnym, co powoduje że można byłoby jeszcze bardziej doprecyzować tytuł tego rozdziału.

W Rozdziale II warto byłoby też nieco szerzej uwzględnić podboje i aktywność Arabów, najpierw w Afryce Północnej, a później w Afryce Subsaharyjskiej. Wartościowym natomiast było podanie mało eksponowanego faktu o niewolnictwie prowadzonym przez Arabów.

Należy dostosować tytuł pierwszego punktu w drugim podrozdziale Rozdziału II („2.4.1. Pierwszy etap – lata 50. XX wieku”) z pozostałymi dwoma punktami w tym rozdziale, gdzie pisze się o drugiej i trzeciej fazie procesu powstawania niepodległych państw na kontynencie afrykańskim.

W odniesieniu do trzech pytań badawczych warto byłoby dodać pytania „dlaczego?”, „czym to było spowodowane?”, „z czego to wynikało?”. Trzeba przy tym zaznaczyć, że w dużym stopniu odpowiedzi na te pytania zostały w treści rozprawy uwzględnione.

Treść hipotezy numer trzy („Współpraca stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ z wybranymi państwami kontynentu afrykańskiego przyczynia się do wyższego poziomu poszanowania zasad demokracji, praw człowieka, stabilności politycznej, praworządności, wolności gospodarczej, zasad konkurencyjności, wolności inwestycyjnej i walki z korupcją”) jest niezmiernie trudno weryfikowalna w związku z dużym zróżnicowaniem stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ, a przede wszystkim z problemem właściwego pomiaru tego oddziaływania.

Z pewnością rozprawa zyskałaby na poznaniu naukowym, gdyby w analizie problemu została uwzględniona Nigeria (demograficznie i gospodarczo lider w Afryce) mająca aspiracje do bycia stałym członkiem Rady Bezpieczeństwa ONZ.

W Bibliografii w części I pt. „Publikacje zwarte” warto byłoby wskazać, które z nich są monografiami autorskimi, a które pracami zbiorowymi pod redakcją, np. poz. 277. Żukowski A., Islam we współczesnej Afryce, Olsztyn 2006 posiada niepełny zapis bibliograficzny i jest serią wydawniczą pod redakcją (s. 491). W tej części Bibliografii nie

należy umieszczać źródeł (dokumentów): 115. Karta Narodów Zjednoczonych, w: Dz.U., 1947, Nr 23, Poz. 90. (s. 484). Ponadto nieliczna część publikacji angielskojęzycznych nie została wykorzystana w treści rozprawy (brak w przypisach).

Z kolei, w części III pt. „Artykuły w czasopismach specjalistycznych” należy uporządkować numerację tych artykułów, a ponadto znajdują się tam artykuły *stricte* naukowe jak i bardziej publicystyczne, np. z tygodnika „The Economist”.

Stwierdzenie „Bogatsze badania naukowe przedstawiają naukowcy zagraniczni, zwłaszcza amerykańscy i brytyjscy” (s. 12) należałoby opatrzyć stosownym przypisem, zwłaszcza że Autor w dużym stopniu posiłkuje się zagranicznymi źródłami i opracowaniami.

Proponowałbym unifikację zapisu nazw państw. Autor na przemian stosuje nazwy potoczne i nazwy oficjalne, np. Rosja i Federacja Rosyjska czy Chiny i Chińska Republika Ludowa (zob. np. Spis treści).

Sugerowałbym, aby nie pisać o grupie państw, funkcjonującej od 2006 roku, jako „tzw. BRICS” (s. 338 i inne). W rozprawie takich przypadków jest znacznie więcej, np. tzw. multilateralizm, tzw. Południe, tzw. grupa Wagnera, tzw. Zachód, tzw. wojny hybrydowe, tzw. Róg Afryki. Przecież skrót „tzw.” używany jest w przypadku nowego terminu lub wówczas, gdy nie jest on do końca znany.

Pożądanym zabiegiem byłoby umieszczenie w Spisie treści oraz na końcu rozprawy wykazu map i tabel. Notabene we Wstępie pada deklaracja, że „Praca została podzielona na siedem rozdziałów, wstęp i zakończenie, wykaz map i tabel oraz bibliografię” (s. 16).

Sugerowałbym doprecyzować znaczenie dwóch terminów związanych z wyznacznikiem mocarstwowości państwa: „siła fizyczna” i „potęga materialna”, gdyż ich znaczenie jest różnie przedstawiane (s. 16 i 42).

Przy omawianiu początków powstania ONZ należałoby wspomnieć, że Chiny jako stały członek Rady Bezpieczeństwa były reprezentowane do 1971 roku przez Republikę Chińską (Tajwan).

Wśród wskazówek bibliograficznych w języku polskim sugerowałbym wykorzystanie artykułów z publikacji: Żukowski Arkadiusz (red.), „Stare” i „nowe” mocarstwa w Afryce: stygmaty kulturowe, religijne, polityczne, ekonomiczne i społeczne, „Forum Politologiczne”, nr 13, 2012, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, ss. 738. Natomiast w kontekście mierzenia potęgi państw warto byłoby uwzględnić publikacje Mirosława Sułka.

Dla liczebników policzalnych stosuje się określenie „liczba”, a nie „ilość”, np. liczba ludności, a nie ilość ludności (s. 114, 178, 236) czy liczba państw, a nie ilość państw (s. 6).

Katalog pozostałych uwag i sugestii jest następujący:

s. 2 Imię prezydenta USA odmienia się jako „George’a”, a nie „Georga”.

s. 6 W okresie reżimu Mobutu Sese Seko państwo miało nazwę Republika Zairu, a nie Demokratyczna Republika Konga. Autor w Rozdziale V wielokrotnie posługuje się prawidłową nazwą tego państwa w okresie lat 1971-1997, tzn. Zair. Proponowałbym, aby w odniesieniu do okresu do 1997 roku nie posługiwać się oficjalną nazwą państwa tzn. Demokratyczna Republika Konga.

s. 10 Treść zdania „Najcenniejszym zasobem Egiptu jest jego położenie w pobliżu Kanału Sueskiego (...)” należy zmienić, gdyż kanał ten znajduje się na terytorium tego państwa.

s. 36 (przypis 64) Powinien mieć zapis tylko „Ibidem”, a nie „Ibidem, s. 166”, gdyż dotyczy tej samej publikacji i tej samej strony w przypisie 63.

s. 40 W odniesieniu do produktu krajowego brutto należy stosować skróty w języku polskim (PKB), a nie w języku angielskim, a ponadto błędnie. Powinno być „GDP” (Gross Domestic Product), a nie „GPD”. Należy wspomnieć, że poza tym przypadkiem Autor stosuje poprawny skrót PKP i GDP.

s. 42 W mianowniku ma być „Karl W. Deutsch”, a nie „Karl W. Deutscha”.

s. 51 W zdaniu „Na konferencji w Jałcie (4-11 lutego 1945) Wielka Piątka zastrzegła sobie pozycję stałych członków w RB ONZ” chodzi o Wielką Trójkę, a nie Piątkę.

s. 53 Przypisy (150, 151 i 152) powinny kończyć się kropką.

s. 107 (przypis 330) Literówka – jest „Polowie” zamiast „połowie”.

s. 114 (przypis 347) Tytuł źródła internetowego powinien brzmieć „GDP, current prices”, a nie „GDP, current proces”. Ta sama uwaga dotyczy s. 514 (pozycja 182).

s. 160 Tytuł tabeli 3.11 powinien brzmieć „Import z Rosji do Egiptu i z Egiptu do Rosji w latach 1995-2020 (mld USD)”, a nie „Import z Francji do Egiptu i z Egiptu do Francji w latach 1995-2020 (mld USD)”.

s. 319 Zrezygnowałbym z określenia, że Afrykański Kongres Narodowy w 1994 roku był partią czarnoskórych działaczy. W skład tego ugrupowania wchodził także przedstawiciele innych ras, w tym biali, np. Joe Slovo.

s. 320 Od 2018 roku nazwa państwa sąsiadującego z RPA to „Eswatini”, a nie „Suazi”.

s. 347 Ma być „był strasznym systemem” zamiast „był strasznym system”.

s. 481 (pozycja 45) Literówka w nazwisku badacza: jest „Czomer” zamiast „Cziomer”. Ta sama uwaga odnosi się do s. 26 (przypis 14).

s. 485 (pozycja 122) Poprawny tytuł publikacji Henry Kenney'a brzmi „Verwoerd: Architect of Apartheid”, a nie „Verwoerd: architekt apartheidu”.

s. 486 (pozycja 163) Literówka w nazwisku współautora: jest „Mosiewicz” zamiast „Mojsiewicz”. Ten sam błąd na s. 26 (przypis 17). W innych częściach rozprawy nazwisko to jest pisane poprawnie (s. 30, 235, 487).

s. 487 (pozycja 176) Literówka w nazwie państwa: jest „Witnam” zamiast „Wietnam”.

s. 492 (pozycja 8) Literówka w nazwisku badacza: jest „Czajkowski” zamiast „Czajewski”. Ta sama uwaga dotyczy s. 304 (przypis 1112).

* * *

Na gruncie polskim recenzowana rozprawa stanowi oryginalne, a przy tym monograficzne rozwiązanie problemu badawczego. W polskiej literaturze przedmiotu wypełnia ona istotną lukę badawczą. Jest samodzielną pracą naukową.

Treść rozprawy poszerza wiedzę na temat przeszłości i teraźniejszości stosunku Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Francji, Rosji i Chin jako stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ, wobec Afryki, a w szczególności wobec Egiptu, Algierii, DRK i RPA. Rozprawa ma nie tylko walory deskrypcyjne, ale w wielu miejscach także eksplanacyjne. Ponadto próbowano sformułować predykcję (w Zakończeniu). Podsumowując, precyzyjnie zanalizowano przyczyny i przejawy polityk stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ wobec czterech wybranych państw afrykańskich.

Autor wykazał się wiedzą teoretyczną. Pozytywnie należy ocenić zwłaszcza umiejętności definicyjne autora (terminologia i jej interpretacja). Dobrze orientuje się w meandrach współczesnych stosunków międzynarodowych, polityki zagranicznej najważniejszych aktorów, systemów politycznych i ekonomicznych państw afrykańskich. W procesie badawczym dużym pozytywem była stosowana powszechnie analiza komparatystyczna.

Konkluzja

Podsumowując, rozprawa doktorska magistra Łukasza Robaka pt. „Polityka stałych członków Rady Bezpieczeństwa ONZ wobec wybranych państw Afryki w okresie pozimnowojennym” w pełni odpowiada wymaganiom określonym w art. 219 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.) i może być dopuszczona do dalszego procedowania w tym zakresie.

